

Nr 623.

Av herr **Andersson** i Stockholm m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 222 är förslag framlagda dels om vissa ändrade bestämmelser angående pensionering av tjänstemän dels också angående pensionering av arbetare i statens tjänst. I denna motion beröres endast de frågor, som gäller i statens tjänst anställda arbetare.

Vissa grupper av de i statens tjänst anställda arbetarna, såsom verkstads- och linjearbetarna vid telegrafverket samt statens järnvägars verkstadsarbetare, har såsom av tillgängliga redogörelser framgår haft viss ordnad pensionsrätt. Dessutom har arbetare vid flottan samt några andra grupper vid uppnådd viss ålder och tjänstetid kunnat komma i åtnjutande av mindre understöd av statsmedel. Dessa understöd har också benämnts pensioner. Stora grupper av arbetare i statens tjänst saknar emellertid ordnade pensionsbestämmelser. För dessa har i allmänhet efter särskilda framställningar förslag framförts till riksdagen om pension, varvid såväl pensionens eller understödets beviljande som dess storlek i varje särskilt fall varit beroende av riksdagens beslut. Dessa av riksdagen beviljade pensioner hava aldrig till beloppet varit sådana, att de varit tillräckliga för vederbörandes uppehälle. Detta trots att det i många fall gällt arbetare med 30 å 40 års anställning i statens tjänst.

Åren 1918—1920 gjordes från olika sammanslutningar av arbetare i statstjänst framställningar om ordnande av pensionsfrågan, varvid arbetargrupperna räknade med, att statsmakterna skulle tillse, att de i statens tjänst anställda arbetarna genom rimliga avgifter, liksom tjänstemännen, bereddes tillfälle att medverka till en stadgad pensionsrätt med så avvägda pensioner, att det bleve möjligt att efter tjänstetidens slut försörja sig på pensionen. Efter dessa framställningar har frågan om arbetarpensioneringen varit föremål för olika utredningar, och riksdagen har vid tre olika tillfällen hos Kungl. Maj:t hemställt om att förslag i ärendet måtte föreläggas riksdagen.

Den nu i ärendet föreliggande propositionen måste sålunda betraktas såsom ett resultat av dessa upprepade utredningar och framställningar från riksdagens sida. Med hänsyn till statens arbetares berättigade intressen torde det kunna sägas, att det varit rimligt, om förslaget framkommit några år tidigare. Då detsamma emellertid nu sent omsider framlagts och pensionsfrågan skall lösas, måste det tillses, att den lösning

pensionsfrågan får blir sådan, att de blivande pensionsföreskrifterna fyller de rimliga fordringar, som från statens arbetares sida uppställts, nämligen att arbetarna med erläggande av rimliga avgifter erhåller en pension, som så täcker kostnaderna för livets uppehälle, att de icke på annat sätt behöver anlita det allmännas stöd sedan de uppnått stadgad pensionsålder.

En kommitté, bestående av representanter för Telegraf- och telefonmannaförbundet, Svenska järnvägsmannaförbundet, Försvarsverkens civila personals förbund, Elektriska arbetareförbundet, Väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet samt Myntverkets arbetares klubb, har tagit del av innehållet i den föreliggande propositionen och därvid beslutat uttala önskvärdheten av att förslag i riksdagen framföres om vissa här nedan närmare angivna ändringar i fråga om de bestämmelser angående pensionering av arbetare i statens tjänst, som återfinnas i nämnda proposition.

Beträffande de i 4 § föreslagna pensionsunderlagen vilja vi i anslutning till vad ovan sagts angående pensionens storlek ytterligare framhålla, att dessa pensionsunderlag icke äro tillräckliga för täckande av levnadskostnaderna. För de arbetare, som förut ägt pensionsrätt, skulle förslaget medföra avsevärda sänkningar av pensionsunderlagen. För arbetare vid telegrafverket och statens järnvägars verkstäder kan pensionsunderlagen med nu gällande bestämmelser uppgå till 1,800 à 2,000 kronor. Dessa arbetare skulle enligt de föreslagna bestämmelserna erhålla ett pensionsunderlag på 1,644 kronor. Med införande av den här nedan föreslagna övergångsbestämmelsen skulle visserligen de nu med pensionsrätt anställda icke lida minskning, men för arbetarna som grupp innebär dock förslaget ett sänkt pensionsunderlag.

Då det anses, att en tredjedel av pensionsunderlaget grundar sig på egna avgifter och två tredjedelar på statens bidrag till pensioneringen, medför det föreliggande förslaget även försämringar i vissa fall om jämförelse göres med av riksdagen hittills beviljade pensionsbelopp. I den mån pensionsunderlaget icke med en tredjedel överstiger av riksdagen hittills för trettio tjänstår beviljade pensioner innebär förslaget, att arbetaren efter detta förslag genom egna avgifter skulle få bära en del av den pensionskostnad, vilken staten förut burit. Till detta kommer den ytterst viktiga omständigheten, att de förut beviljade pensionerna, som vi ovan framhållit, varit otillräckliga för sitt ändamål. För arbetarna finnes inga möjligheter till befördran utan ställningen som arbetare är så gott som undantagslöst att betrakta som slutliga anställningar till dess pensionsåldern inträder. Även till dessa omständigheter måste hänsyn tagas vid bestämmande av pensionsunderlagets storlek. Dessa omständigheter synas hava uppmärksamrats av 1930 års pensionssakkunniga, vilka för arbetarna föreslagit pensionsunderlag, som med i runt tal 600 kronor överstiger de i propositionen föreslagna. Även om hänsyn tages till att

de sakkunniga inräknat dyrtidstilläggen i förslagen blir skillnaden avsevärd.

Den sänkning, som föreslagits i de av de sakkunniga beräknade pensionsunderlagen, synes sammanhånga med, att en reglering av pensionsunderlagen för tjänstemannagrupperna ej ansetts kunna komma i fråga förr än efter en lönereglering i samband med dyrtidstilläggens inräknande i lönerna. Att märka är emellertid att det mellan pension och lön för tjänstemännen råder ett mer bestämt och reglerbart förhållande än vad som i motsvarande fall råder för arbetarna. Arbetarnas löner regleras genom avtal, och det kan icke tänkas, att en reglering av arbetarnas löner i den ena eller andra riktningen omedelbart skall följas av en reglering av pensionerna. Frågan om pensionsunderlagens storlek för arbetarna bör för den skull behandlas med utgångspunkt från 1930 års pensions-sakkunnigas förslag, varvid egentligen endast behöver göras den ändringen, att dyrtidstilläggen nu ej äro avsedda att bli inräknade. Detta vore enligt vår mening en riktig behandling av frågan om pensionsunderlagens storlek.

Då vi emellertid så långt som möjligt vilja ansluta våra yrkanden till det föreliggande förslaget, kommer vi här att föreslå, att pensionsunderlaget för icke yrkesarbetare sättes till 1,644 kronor och att pensionsunderlaget för yrkesarbetare sättes till 1,824 kronor. Dessa förslag gäller för man. För kvinna föreslår vi 1,236 respektive 1,404 kronor. I anslutning därtill föreslår vi, att pensionsavdragen höjas till 4 kronor per månad för icke yrkesarbetare och 4 kronor 75 öre för yrkesarbetare. Detta vad det gäller manliga. För kvinnliga icke yrkesarbetare föreslår vi ett pensionsavdrag på 3 kronor för månad och för yrkesarbetare 3 kronor 50 öre.

I propositionen har föreslagits att pensionsavdrag även skall göras per vecka. Systemet med pensionsavdrag per vecka måste bli förenat med mer arbete för förvaltningsmyndigheterna än om avdrag göres endast en gång i månaden. För arbetarna kan det visserligen sägas, att månadsavdrag skulle bli kännbarare än veckoavdrag, men att märka är att även de arbetare som utfår sin avlöning varje vecka har vissa andra periodiska utgifter att betala per månad eller kvartal. Inom betydande delar av de berörda förvaltningsområdena förhåller det sig så, att en del arbetare med i övrigt samma lönesystem — timlön och ackord — utfår sin lön per månad, under det att andra utfår sin lön per vecka. I det förra fallet räknas månaden såsom avlöningsperiod och i det senare fallet veckan. Om arbetet av någon anledning inställes, t. ex. från dagen före jul till dagen efter trettondagen, på ett par platser, där dessa olika perioder för avlöningens utbetalande tillämpas, så kommer de arbetare, som utfår avlöningen per månad, att få räkna hela tiden som tjänstetid, under det att de som utfår lönen för varje vecka kommer att från tjänstetiden få borträknat en vecka i december och en i januari. Om detta tillämpades regelbundet under 30 år, blev det över ett tjänsteår, som på

detta sätt bleve borträknat för de senare. De i propositionen föreslagna veckoavdragen innebär dessutom, att en manlig icke yrkesarbetare med veckoavdrag skulle få betala 18 öre i månaden mer för sin pension än en liknande arbetare med månadsavdrag. För yrkesarbetaren med högre pension får den som har veckoavdrag betala 11 öre mer i månaden. För kvinnliga är merutgiften 1 öre i månaden för icke yrkesarbetare och 5 öre för yrkesarbetare. Dessa siffror synas icke välgrundade, och då en bestämmelse till sin innebörd måste vara sådan, att den i största möjliga mån giver rättvisa, anser vi, att dessa veckoavdrag måste strykas och pensionsavdragen endast verkställas för månad.

I 6 § föreslås, att pensionsåldern inträder, då arbetaren uppnår en levnadsålder av 60 år. Som regel kan det sägas, att de i statens tjänst anställda arbetarna, som uppnår en levnadsålder av 60 år, då icke har mer arbetskraft att lämna. Mycket av det arbete statens arbetare har att utföra är så krävande och utföres under sådana förhållanden, att det icke är möjligt att fortsätta arbetet till den angivna pensionsåldern. I annan del av förslaget förutsättes emellertid, att arbetare i sådana fall skall kunna erhålla sjukpension på grund av sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga. Av motiveringen synes framgå att förslaget förutsätter, att arbetare i vissa fall skall kunna få kvarstå i tjänst även efter uppnådd pensionsålder. Den stora arbetslöshet, som råder, motiverar åtgärder för pensionering av åldringarna på olika områden, varigenom arbete kan beredas för en del av dem som nu befolkar de arbetslösa skaror. Med hänsyn därtill anser vi, att riksdagen bestämt bör giva uttryck åt den uppfattningen, att avgång ur tjänst vid uppnådd pensionsålder skall vara obligatorisk.

Som vi ovan framhållit innebär det föreliggande förslaget att vissa arbetare, vilka nu äga pensionsrätt, skulle få sänkt pensionsunderlag. Även med de av oss föreslagna pensionsunderlagen torde det icke vara uteslutet, att detta i något fall skulle kunna förekomma. Beträffande tjänstemännen har i propositionen föreslagits en övergångsbestämmelse av innebörd, att ingen efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande skall erhålla mindre pension än den, vartill han enligt förut gällande bestämmelser skolat vara berättigad. Allt talar för att en sådan bestämmelse också införes i bestämmelserna om pensionering av arbetarna.

Vad slutligen angår tjänsteårsberäkningen för de arbetare, vilka utan ordnad eller utan med avgiftsplikt förenad pensionsrätt varit anställda i statens tjänst föreslås i 2 § mom. 2 b) och c) att arbetare skall såsom tjänsteår få tillgodoräkna sig två tredjedelar av den gångna tjänstetiden. Pensionens uppgift är att bereda statens befattningshavare försörjning utan anlitan av det allmännas hjälp på annat sätt då befattningshavaren icke längre kan genom arbete försörja sig. De pensioner, som med den föreslagna tjänsteårsberäkningen skulle komma att utgå till ifrågasvarande arbetare, vilka skola avgå åtminstone inom de närmaste femton

åren, skulle icke kunna fylla pensionens uppgift. Därtill måste framhållas hurusom ifrågavarande arbetare under många år tid efter annan till statsmakterna gjort framställningar om att deras pensionsfråga skulle bli ordnad. Det är sålunda icke på grund av uraktlåtenhet eller bristande vilja från arbetarnas sida, som dessa arbetare icke genom egna avgifter bidragit till ett bättre pensionsunderlag, utan detta förhållande beror endast på att staten icke tidigare ordnat pensioneringen för arbetarna i statens tjänst på samma sätt som för övriga i statens tjänst anställda.

I det förslag som år 1927 avgavs av »1926 års pensionsutredning» hade intagits en övergångsbestämmelse av sådan innebörd, att ifrågavarande arbetare skulle få räkna sig till godo fem sjättedelar av den gångna tjänstetiden. Halva den gångna tjänstetiden skulle sålunda få räknas såsom »avgiftsår». Ett införande i de nu föreslagna bestämmelserna av ett övergångsstadgande av denna innebörd skulle förhjälpa de gamla arbetare, varom här är fråga, till en visserligen icke tillräcklig men dock så stor pension, att de lättare skulle kunna draga sig fram på densamma än vad som skulle kunna ske, därest den i propositionen föreslagna tjänsteårsberäkningen skall tillämpas.

Med stöd av det här anförda vilja vi föreslå,

att riksdagen måtte besluta godkänna det i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 föreslagna tjänstepensionsreglementet för arbetare med nedan angivna ändringar och tillägg.

Vi föreslå sålunda, att 4 § erhåller följande lydelse:

1) Arbetare skall tillhöra endera av nedanstående pensionsgrupper, för vilka gälla följande pensionsunderlag och pensionsavdrag:

Pensionsgrupper	Pensionsunderlag		Pensionsavdrag	
	kronor		kronor	
	man	kvinna	för månad	
man			kvinna	
1. Arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning	1,644	1,236	4: —	3: —
2. Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning...	1,824	1,404	4: 75	3: 50

Vi föreslå vidare följande tillägg till reglementet:

Övergångsbestämmelser.

1. Därest arbetare skulle vid avgång ur tjänst hava enligt de bestämmelser, som i fråga om pensionsun-

derlag eller för hel pension erforderligt antal tjänstår gällde för honom omedelbart innan detta reglemente blev å honom tillämpligt, kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp för den av honom innehavda tjänsten än med tillämpning av reglementets bestämmelser, skall pensionen utgå med det högre beloppet.

2. För bestämmande av pensionens belopp må sådan anställningshavare med pensionsrätt enligt denna kungörelse, som omedelbart före den 1 januari 1935 var innehavare av i 1 § 1 mom. avsedd anställning, äga såsom tjänstår tillgodoräkna fem sjättedelar av den tid han varit anställd innan detta reglemente blev å honom tillämpligt.

Stockholm den 5 april 1934.

Edoff Andersson.

Verner Hedlund,
Östersund.

Nils Flyg.

Albin Ström.

Viktor Herou.

Karl Kilbom.

Aug. Spångberg.

Torsten Henrikson.

I motionens syfte instämmer

Z. Höglund,
Stockholm.